

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**O‘ZBEKISTON TARIXI I
O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60111100 – Tarix

Fan/modul kodi O'ZBT109		O'quv yili 2023-2024	Semestr 1	ECTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	O'zbekiston tarixi I		60	90	150
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – Fanning maqsadi O'zbekiston tarixini fan sifatida yoritish va o'quvchi-talabalar diqqatini uzoq va yaqin o'tmishga hamda hozirda bo'layotgan voqea-hodisalarga qaratish bilan birga ularning dunyoqarashlarini, ilmiy-nazariy tafakkurlarini takomillashtirish, o'tmish va hozirgi zamondagi voqea va hodisalarga ilmiy xolislik va tarixiy ob'ektivlik tamoyillariga amal qilgan holda tarixiy voqealikka munosabat bildiradigan hamda umuminsoniy qadriyatlar asosida yondashadigan erkin fikrli komil insonni tarbiyalashdan iborat. Fanning vazifasi - Fanning vazifasi - talabalarda xalqimizning madaniy, ma'naviy merosiga, ilg'or an'analari, milliy qadriyatlari, axloqiy fazilatlariga hurmat, vatanparvarlik tuyg'ularini, ajdodlarimizning jahon madaniyatiga qo'shgan hissalaridan faxrlanish va ularning munosib davomchilari bo'lishni tushuntirish. II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-2-mavzu. "O'zbekiston tarixi" fani predmeti, maqsad va vazifalari, "O'zbekiston tarixi" fani o'rganishda manbalarning ahamiyati, O'zbekiston tarixini davrlashtirish O'zbekiston tarixi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari. "O'zbekiston tarixi" fanini fan sifatida yoritish. Vatanimiz hududida joylashgan ilk odamlarning manzilgohlari va turmush tarzining shakllanishi. Mamalakatimiz hududida qishloq, shahar va davlatning shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari. O'zbekiston tarixini o'rganish manbalari. Manbalarning turlari. Moddiy, yozma va ma'naviy manbalarning o'rni, "Avesto"ni vatanimiz tarixini o'rganishdagi o'rni, Arxeologik topilmalar, qoyatosh bitiklari shuningdek, xalq og'zaki ijod namunalari muhimligi. Tarixni o'rganishda davrlashtirishning muhim ahamiyatga ega ekanligi. Davrlashtirish masalalarining o'rganilishi va hududiy xususiyatlari. Eng qadimgi davr, qadimgi davr, o'rta asrlar, yangi davr va eng yangi davrning xronologik davrlari. Tarixiy, geologik,arxeologik davrlashtirishning o'ziga xos xususiyatlari. 3-mavzu. O'zbekistonning ibtidoiy to'da davri tarixi. O'zbekiston hududida urug'chilik jamoasining shakllanishi va rivojlanishi Ibtidoiy jamoa davri- insoniyat taraqqiyotining ilk bosqichi. O'zbekiston hududining tabiiy - geografik sharoiti va iqlimi. O'zbekistonning ibtidoiy to'da davri. O'zbekiston hududining ibtidoiy odamlar tomonidan o'zlashtirilishi. Seleng'ur				

- eng qadimgi inson manzilgohi, Fergantrop. O'zbekiston- ilk insoniyat sivilizatsiyasi beshigi. Teshiktosh - o'rta paleolitning noyobyodgorligi. Olovning kashf qilinishi. Iqlimi, hayvonot va o'simliklar dunyosi. O'zbekiston hududida urug'chilik jamoasining shakllanishi. Qadimgi odamlarning mashg'ulotlari. Ona urug'i jamoasining shakllanishi va taraqqiyoti. Urug'chilik jamoalari izlari: Samarqand makoni, Ko'bo'lok, Uchtut ustaxonalari. Dehqonchilik va chorvachilikning vujudga kelishi. Joytun, Xisor, Kaltaminor madaniyatlari. Ibtidoiy odamlarining diniy qarashlari.

4-mavzu. Metallning kashf qilinishi va uning insoniyat tarixidagi ahamiyati.

Sarazm va Zamonbobo madaniyatlari. Birinchi yirik mehnat taqsimotining boshlanishi. O'zbekiston hududida shakllangan ilk shaxar – Jarqo'ton. Kulolchilik, to'qimachilik, me'morchilik. Ona urug'ining emirilishi va ota urug'ining vujudga kelishi. Temining kashf qilinishi, uning O'rta Osiyo madaniyatining rivojlanishidagi ahamiyati. Ikkinchi mehnat taqsimoti. Ko'chmanchi chorvador qabilalarning dehqonchilik vohalariga bostirib kirishi. Mil.avv. I ming yillikda O'zbekiston hududidagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar. Qabilalar ittifoqi.

5-mavzu. Avesto -Vatanimiz tarixini o'rganishda muhim manba.

“Avesto” zardushtiylarning muqaddas kitobi. “Avesto” O'rta Osiyo xalqlarining tarixini o'rganishda muxim manba. “Avesto”ning o'rganilish tarixi. Zardushtiylik dinining paydo bo'lishi. “Avesto”da ijtimoiy munosabatlarning ifoda qilinishi. Diniy e'tiqodlari. Dafn marosimlari.

6-mavzu. O'zbekiston davlatchiligining shakllanish asoslari

Ilk davlatlar rivojlanishining davrlashtirilishi, boshqaruv tizimi va ilk davlatlar paydo bo'lishining ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy asoslari, davlatchilik kelib chiqishiga doir nazariyalar va davlat shakllari va boshqaruv tizimi.

7-mavzu. O'rta Osiyo hududida dastlabki davlat uyushmalarining vujudga kelishi

Baqtriya, So'g'diyona, Xorazm, Parfiya, Margiyona. Dastlabki davlatlar: "Katta Xorazm", "Qadimgi Baqtriya" davlatlarining tashkil topishi. Bu davlatlarda yashagan aholining etnik tarkibi: massagetlar, saklar ularning joylashuvi. Xorazmliklar, baqtriyaliklar, So'g'dliklarning turmush tarzi, mashg'ulotlari: dehqonchilik, chorvachilik, hunarmandchilik, kulolsozlik, to'qimachilik, metallsozlik, zargarlik. Ularning diniy e'tiqodlari. Ilk shaharlar: Qiziltepa, Daratepa, O'zunqir, Afrosiyob, Ko'ktepa, Yerqo'rg'on, Ko'zaliqir. Shaharlardagi binolar. Birinchi magistral sug'orish inshootlari va qo'rg'onlar. Miloddan avvalgi I ming yillik o'rtalarida O'rta Osiyo xalqlari madaniyati.

8-9-mavzu. Ahamoniylarning O'rta Osiyoga bostirib kirishi va hukmronligi. Ahamoniylar davrida siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy hayot.

Ahamoniylar davlatining tashkil topishidagi tarixiy shart sharoitlar. Eron ahamoniylari hukmdorining Vatanimiz hududlariga bosqinchilik yurishlari. To'maris va uning o'g'li Sparangiz boshchiligidagi kurash. Ularga qarshi kurash. Marg'iyonada Frada qo'zg'oloni. O'rta Osiyoda ahamoniylar hukmronligining o'rnatilishi. Boshqaruv va soliq tizimi. Xorazmning axamoniylar ta'siridan qutilib mustaqil davlatga aylanishi.

10-mavzu. Aleksandr Makendonskiyning O'rta Osiyoga istilochilik yurishlari

Mil. av. 329 yilda Makedoniyalik Iskandarning O'rta Osiyoga yurishlari. O'rta Osiyo xalqlarining yunon - makedoniyalik bosqinchilariga qarshi qahramonona kurashlari. Spitamen qo'zg'oloni. Iskandarning Hindistonga yurishi. Iskandar vafotidan so'ng saltanatining parchalanib ketishi.

11-mavzu. Yurtimiz tarixida ellinistik davlatlar: Salavkiylar davlati

Salavkiylar davlatining vujudga kelishi. Hududi va aholisining etnik tarkibi. O'rta Osiyo salavkiylar davlati tarkibida. Salavkiylar davlatida boshqarish tizimi. Sharqiy viloyatlarning salavkiylar davlati iqtisodiyotida tutgan o'rnini. Salavka, Antiox I. Salavkiylar va ko'chmanchi aholi. Salavkaning Hindistonga yurishlari, mag'lubiyati va oqibatlari, Antiox I ning pul siyosati. Sharqiy viloyatning mustaqillikka intilishi.

12-mavzu. Yunon-Baqtriya davlati

Yunon - Baqtriya davlatining tashkil topishi. Uning hududlari, aholisining etnik tarkibi, tabiati va iqlimi. Baqtriya yozma manbalarda "1000 shaharli o'lka". Shahar me'morchiligi. Dehqonchilik, hunarmandchilikning taraqqiyoti. Kulolsozlik, zargarlik. Ellin va mahalliy madaniy an'analarning o'zaro ta'siri. Davlatning ichki va tashqi siyosati. Tovar - po'l munosabatlari. Yunon - Baqtriya davlatining inqirozga yuz tutishi. Yunon -Baqtriya madaniyati: yozuv, adabiyot, san'at, diniy e'tiqodlar.

13-mavzu. Qang' va Davan davlatlari

Qang' davlatining tashkil topishi, uning hududlari, aholisi etnik tarkibi. Qang' davlatining siyosiy, iqtisodiy va madaniy xayoti. Qang' davlati taraqqiyotida "Buyuk ipak yo'li" ning tutgan o'rnini. Qanxa federasiyasi. Xitoy elchisi va sayyoxi Chjan Syanning Qang' davlati haqida bergan ma'lumotlari. Qadimgi Farg'ona (Davan) podsholigining tashkil topishi, uning chegaraviy hududlari. Aholisi va etnik tarkibi. Farg'ona aholisining turmush tarzi, kasb - hunari, tili va madaniyati. Davan podsholigi haqida Xitoy manbalari. Farg'ona va Xitoy o'rtasidagi urushlar. Farg'onaning mashhur otlari. Davan - 70 shaharli o'lka. Marhamat, Eski Ahsi, Kason. Shahar me'morchiligi. Savdo, dehqonchilik, bog'dorchilik va uzumchilikning taraqqiyoti. Diniy qarashlar.

14-mavzu. Kushon davlati va davri madaniyati

Yuehji qabilalarining Baqtriyaga kelib joylashuvi. Yue - echji qabilalarining

5 hokimlik: Shuanmi, Guyshuan, Xise, Xyumi, Dumi -o'rtasida taqsimlanish. Guyshuan (Kushan) hokimi Kadfizning Kushon podsholigiga asos solishi. Kushon podsholigining Afg'oniston, g'arbiy Pokiston, Hindiston hisobiga kengayishi. Kadfiz islohotlari. Kanishka davrida Kushon — Baqtriya tilining davlat tili sifatida qabul qilinishi. Diniy va boshqa Navro'z marosimi. Shaharlar qurilishi. Yirik sun'iy sug'orish inshootlarining barpo qilinishi. Dehqonchilik, hunarmandchilik, shahar me'morchiligi, haykaltarashlik san'ati. Tovar - pul munosabatlari. Ichki va tashqi savdo.

Diniy e'tiqodlar. O'rta Osiyoda buddaviylik dinining tarqalishi. Kushonlar san'ati: devordagi rasmlar, monumental haykaltaroshlik, haykalchalar. Qo'shni mamlakatlar bilan savdo va madaniy aloqalar. Jahon madaniyati taraqqiyotida Kushon davri madaniyatining tutgan o'rni. Kushon podsholigi inqrozi, uning sabablari.

15-mavzu. Buyuk ipak yo'lining vatanimiz tarixida tutgan o'rni

Mavzuning tarixshunosligi. Ipakning dastlabki vatani. Afsonalar va tarixiy haqiqat. Ipak yo'li va uning paydo bo'lishi. Uning tarmoqlari, yo'nalishlari. Ipak yo'lining O'rta Osiyo xalqlari hayotidagi o'rni. Ipak yo'lining Sharq va G'arbni savdo – iqtisodiy, siyosiy, madaniy, diniy jihatdan bog'lashi. Buyuk ipak yo'lining xalqlar o'rtasida tinchlik, do'stlik, hamkorlik o'rnatishdagi roli.

III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "O'zbekiston tarixi" fani predmeti, maqsad va vazifalari.
2. "O'zbekiston tarixi" fani o'rganishda manbalarning ahamiyati, O'zbekiston tarixini davrlashtirish.
3. O'zbekistonning ibtidoiy to'da davri tarixi. O'zbekiston hududida urug'chilik jamoasining shakllanishi va rivojlanishi
4. Metallning kashf qilinishi va uning insoniyat tarixidagi ahamiyati.
5. Avesto -Vatanimiz tarixini o'rganishda muhim manba.
6. O'zbekiston davlatchiligining shakllanish asoslari
7. O'rta Osiyo hududida dastlabki davlat uyushmalarining vujudga kelishi
8. Ahamoniylarning O'rta Osiyoga bostirib kirishi va hukmronligi.
9. Ahamoniylar davrida siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy hayot.
10. Aleksandr Makendonskiyning O'rta Osiyoga istilochilik yurishlari
11. Yurtimiz tarixida ellinistik davlatlar: Salavkiylar davlati
12. Yunon-Baqtriya davlati
13. Qang' va Davan davlatlari
14. Kushon davlati va davri madaniyati
15. Buyuk ipak yo'lining vatanimiz tarixida tutgan o'rni

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan

loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, xulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. "O'zbekiston tarixi" fani predmeti, maqsad va vazifalari
2. "O'zbekiston tarixi" fani o'rganishda manbalarning ahamiyati, O'zbekiston tarixini davrlashtirish
3. O'zbekistonning ibtidoiy to'da davri tarixi
4. O'zbekiston hududida urug'chilik jamoasining shakllanishi va rivojlanishi
5. Metallning kashf qilinishi va uning insoniyat tarixidagi ahamiyati
6. Avesto - Vatanimiz tarixini o'rganishda muhim manba
7. Davlatchilik kelib chiqishiga doir nazariyalar. Davlat shakllari va boshqaruv tizimi
8. O'rta Osiyo hududida dastlabki davlat uyushmalarining vujudga kelishi
9. Ahamoniylarning O'rta Osiyoga bostirib kirishi va hukmronligi. Ahamoniylar davrida siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy hayot
10. Aleksandr Makendonskiyning O'rta Osiyoga istilochilik yurishlari
11. Yurtimiz tarixida ellinistik davlatlar: Salavkiylar davlati
12. Yurtimiz tarixida ellinistik davlatlar: Yunon-Baqtriya davlati
13. Qang', Davan va Xorazm davlatlari
14. Kushon davlati
15. O'zbekistonning qadimgi davr yodgorliklari tarqalish geografiyasi
16. O'zbekistonning qadimgi davr shaharlari va yodgorliklari me'morchiligining zamonaviy rekonstruktsiyasi: shakllari, natijalar va rivojlanish muammolari
17. Asosiy huquqiy tizimlarning paydo bo'lishi va rivojlanishi (qadimgi davr)
18. O'zbekistonda harbiy ishning shakllanish tarixi (qadimgi davrdan ilk o'rta asrlargacha)
19. O'zbekiston hududidagi qadimgi aloqa-savdo yo'llari: evolyutsiyasi, yo'nalishlari va xususiyatlari
20. Qadimgi davrda O'rta Osiyo davlatlari diplomatiyasi
21. Buyuk ipak yo'lining vatanimiz tarixida tutgan o'rni
22. Markaziy Osiyo xalqlari madaniyati (miloddan avvalgi I mingyillikdan – milodiy II asrgacha)
23. Dastlabki istilolari va ularning inqirozi natijasida vujudga kelgan mustaqil davlatlar davrida O'zbekiston san'ati
24. Ibtidoiy va ilk davlatchilik davrida O'zbekiston hududida san'at va madaniyat
25. O'zbekiston hududidagi qadimgi aloqa-savdo yo'llari: evolyutsiyasi, yo'nalishlari va xususiyatlari

3.

VII. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

	Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • O'zbekiston tarixining qadimgi davriga tegishli bo'lgan siyosiy, ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy jarayonlar, dastlabki shaharlar va ilk davlatlarning tashkil topishi va faoliyati haqida <i>bilimga ega bo'lishi</i>; • Vatanimiz tarixidagi madaniyatlarni farqlay olish, davrlashtirishning ahamiyati, Qadimgi davrga tegishli bo'lgan xaritalardan foydalana olish, tarixiy manbalarning muhimligi, har bir tarixiy davrning o'ziga xos xususiyatlarini bilish <i>ko'nikmasiga ega bo'lishi</i>; O'zbekiston tarixining qadimgi davriga tegishli bo'lgan atamalar, tushunchalarni tahlil qila olish <i>malakasiga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha og'zaki savol javob, yozma ish yoki test topshirishi zarur.
6.	X. Asosiy adabiyotlar: 1. Azamat Ziyov "O'zbek davlatchiligi tarixi". –T.: "SHarq", 2000. 2. B.J.Eshov, A.A.Odilov "O'zbekiston tarixi" I jild. Toshkent., 2013 3. Shamsutdinov R., Karimov Sh. Vatan tarixi. 1-kitob. T., "Sharq". 2010 4. Asqarov A.A. O'zbek xalqining etnogenezi va etnik tarixi. – Toshkent, Universitet, 2011 5. Egamberdiyeva N.A. Arxeologiya. T., "Fan va texnologiya", 2011 XI. Qo'shimcha adabiyotlar 6. Nabiyeu.R "O'zbekiston xalqlarining chet el bosqinchilariga qarshi kurashi" T., "fan". 1942. 58-b. 7. Mahmudov.Q "Qadimgi Turkiston". T., "Ijod dunyosi". 2003. 192-b 8. AnOrbOyev. A. "O'zbekiston tarixida qadimgi Farg'ona". "Fan", T., 2001. 68-b 9. Sagdullayev A. "Qadimgi O'zbekiston ilk yozma manbalarda". T., "O'qitvchi", 1996. 124-b 10. Asqarov A. Eng qadimiy shahar. T., "Fan", 2001 11. Sagdullayev A. Qadimgi o'rta Osiyo tarixi. T., "Universitet", 2004

	Axborot manbalari www.pedagog.uz www.cspi.uz www.pedagog.uz www.edu.uz www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O‘z.MK) www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta’lim resurslari portali
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil “29” <u>avgust</u> dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun ma’sul: Y.X. Gaffarov CHDPU, “O‘zbekiston tarixi” kafedrası professori, tarix fanlari nomzodi,(PhD). A.X. Nigmatov CHDPU, “O‘zbekiston tarixi” kafedrası o‘qituvchisi
9.	Taqrizchilar: D. Uroqov – O‘zMU, “Jahon tarixi” kafedrası mudiri O.M. Normatov – CHDPU, “O‘zbekiston tarixi” kafedrası dotsenti, fanlari bo‘yicha falsafa doktori,(PhD).